

Preek gehouden op 21 november 2021
in de Westerkerk Amsterdam
Psalm 116 Westerkerk - Cantatedienst
door ds. Herman Koetsveld

De kleuren van de herfst zijn nog net te zien. Als de zon schijnt lichten de laatste bladkleuren in alle tinten tussen donkergeel en dieprood fel op tegen de achtergrond van het hemelblauw. Het is van een intense schoonheid. Maar het zal nog maar enkele dagen duren of die pracht is volledig weggefallen. Schoonheid en afsterven: het ligt vlak bij elkaar. Maar dus ook: op een bepaalde manier horen ze bij elkaar. Ze veronderstellen elkaar. De verkleuring en het afsterven van het blad is nodig om de winter te kunnen overleven. Om ooit tot nieuw leven worden gewekt door de overwinning van het licht op de winterkou en het duister.

Aan het contrast van schoonheid en afsterven valt niet te ontkomen. Het leven, ons leven is altijd een leven met en in zulke contrasten. Ons vertrouwen wordt aangevochten door onze angsten. Onze betrokkenheid uitgehold door onverschilligheid. Ons zien beperkt door het weggijken. Ons horen verdoofd door de kakofonie van stemmen die op ons afkomen. Onze zachtheid aangetast door harde opgetrokken muren. Onze vredelievendheid bevochten door beelden van haat en vervreemding. Ons geluk onderuit gehaald door ervaringen van niet-meer-weten-waar-je-het zoeken moet. En ja, onze levensvreugde pootje gelicht door de dood die plotsklaps of sluipend langzaam iemand uit onze levenskring wegbrak.

Ons leven van voor naar achter is een leven in en met zulke contrasten, tegenstellingen, tegenpolen. Dat is niet wat wij zouden willen. Dat is niet waar wij voor zouden kiezen. En dat is ook niet wat we zouden willen geloven dat dat altijd zo is. Wij zouden willen gaan voor: jij en ik: wij leven nog lang en gelukkig.

De psalmendichter kiest voor het eerlijke en reële verhaal. Hij is een mens die weet van de contrasten van het leven. Een mens die de banden van het dodenrijk gevoeld heeft. Een mens die weet van de greep van de angst voor de onvermijdelijke en harde dood. Hij benoemt het. Hij herkent het. Hij kijkt er niet bij weg. In deze lijn is de tekst van het Requiem eveneens scherp en uiterst contrastrijk. Zeker, in de taal van die tijd. Je wrijft je ogen erbij uit. Zo zouden we het nu niet meer zeggen. Maar ook hier: scherper kunnen de contrasten tussen licht en duisternis niet getekend worden.

Er zijn er die zeggen: maar jouw geloof helpt je toch wel? Het kan zo gezegd worden dat het bijna klinkt als de ontkenning van jouw pijn. Het geloof als een

doekje voor het bloeden. Het geloof als pleister op de wonde. Het geloof als verdovingsmiddel.

De psalmist zegt precies het tegenovergestelde en de Requiemdichter evenzo: ik voel, ervaar de diepten, de donkere tinten van mijn bestaan en tegelijkertijd ontdek ik ook die blijvende kracht van mijn vertrouwen. Hij houdt het uit bij wat niet uit te houden is. Hij staat stil bij waar je bij weg zou willen rennen. Hij zoekt woorden bij waar geen woorden voor zijn. Hij draagt wat eigenlijk ondraaglijk is.

Op wat of wie stelt de dichter zijn vertrouwen? In elk geval dus niet op een of andere variant van 'en ze leefden nog lang en gelukkig'. De variant die merkwaardig genoeg tot in de haarvaten van onze samenleving is doorgedrongen als een aanvaardbare levensvisie. Of dan in elk geval als een te geloven, te vertrouwen sprookje dat met de minste tegenslag uiteenspat als de spreekwoordelijk zeepbel.

Vertrouwen, zo blijkt uit de hele psalm, dat jij als mens gehoord en gezien wordt. Door de Ene die de naam draagt 'Ik ben erbij'. Ja, tot in de diepste van onze contrastervaringen: Ik ben, ik ben erbij. 'Mijn pijn ziet de Eeuwige', schrijft de psalmdichter. Geloven wil dus niet zeggen dat je zo snel mogelijk probeert weg te komen, te vergeten, niet meer te voelen wat jou zo heeft aangegrepen. Integendeel. Het is het uithouden. Zien. Ruimte geven. Onder ogen komen. Er doorheen trekken. Dragen.

Zo is Jezus ons ook voorgegaan. Dwars door de diepten van haat, veroordeling, uitsluiting, kwaadsprekerij, fanatisme. En uiteindelijk ook dwars door het lijden de dood heen. Dat was zijn weg. Dat was zijn weg met God. Omdat hij – ondanks alles – vertrouwde op de naam: ik ben erbij.

'Banden van het dodenrijk omknelden mij' – naast 'ik mag wandelen in het land van de levenden'. De psalmist weet het van zichzelf: 'ik bleef vertrouwen', zegt hij. En Jezus zegt het hem na in zijn overgave aan de Eeuwige. Zo is hij ons voorgegaan. Zo schiep hij alle ruimte voor de liefde die sterk is als dood. Zo leeft hij ons en allen die ons zijn voorgegaan en die wij in stilte met ons meedragen vooruit. Hij de Levende. Dat zijn licht over ons en allen die ons zijn voorgegaan mogen schijnen. Vandaag, morgen en tot in eeuwigheid. Amen.